

havn — samme Aar, som Dr. Marius Kristensen flyttede fra Amtet.

Pastor Jørgensen var en Lærersøn fra Langeland. Han tog teologisk Embedseksamen i 1887 og blev 1889 Sognepræst i Stadil, hvorfra han 1901 forflyttedes til Farup. Her vandt han sig mange Venner ved sin troværdige Forkyndelse og sin jævne og milde Færd.

Men Pastor Jørgensen var ikke alene Præst; han var ogsaa en meget flittig Kirkehistoriker, hvis Skrifter blev læst i mange Hjem Landet over. I den Tid han var Præst i Farup, kom det ene Arbejde fra hans Haand efter det andet, saaledes »Luther og hans Tid« I—III (1903—08), »Den kristne Kirkes Historie for Hjem og Skole« I—III (1911—12), »Fra Bispernes og Munkenes Tid« (1917), adskillige Biografier som »Melanchton« og »Dronning Elisabeth af Danmark«. Desuden har han oversat Augustins Bekendelser og Melanchtons »Loci communes«. — I København fortsatte han sit Forfatterskab, idet han 1930 udsendte Bogen om Biskop Gabriel Koch.

I »Fra Ribe Amt« 1925 har han skrevet om Tjæreborg Kirke. Man mærker i denne lille Afhandling det samme, som gælder for hans øvrige Arbejder, hans Fortrolighed med Kirkens Historie og hans let tilgængelige Fremstillingsform. — Ved flere af Samfundets Møder har han holdt Foredrag.

Med Tak vil Historisk Samfund mindes ham og hans Virke.

H. K. K.

Litteratur om Ribe Amt.

Søren Alkærsig: »Vejen Sogn i Malt Herred«. 3 Bind.

Søren Alkærsig har nu med et tredje Bind afsluttet sin stort anlagte Sognehistorie om Vejen Sogn i Malt Herred.

Og blandt Sognehistorier vil dette Værk afgjort komme til at staa i en Klasse for sig.

Alkærsigs 3 Binds Værk er ikke blot en grundig og udførlig

Skildring af det lille sydjydske Bonde- og Sognesamfund, der delvis udvikler sig til en By. Men — som vi skrev om første og andet Bind — det er et Stykke Kulturhistorie, der rækker langt ud over Sogneskel og Herredsgrænser. Det er som et Snit ned gennem Bondekaar og Almueliv gennem de 5—600 Aar Skildringen i særlig Grad spænder over.

Det, der især giver Alkærsigs Skildringer almen Interesse ud over den Sognekreds, som Navnene dækker, er Forfatterens Overblik over Aarsager og Sammenhæng i Folkets og Slægternes Livsløb, hans Evne til at trænge ind bag de tørre Tal og Kendsgerninger.

Og denne Sammenhæng er klarlagt ikke i abstrakt og bred Almindelighed, men underbygget med Skildringer af navngivne Mænd, Gaarde og Bolav.

Det er derfor med fuld Ret, denne „Sognebog“ med sine 550 store Sider har som Undertitel: „Et Stykke Kulturhistorie“. Det er baade et Stykke værdifuldt Kulturhistorie og et fængslende fortalt Udsnit af dansk Bondehistorie, samtidig med det er en grundig gennemført topografisk og stedshistorisk Skildring af Sognet, Bolavet og Byen Vejen.

Tredje Bind er i særlig Grad samlet om det stedshistoriske op mod Nutiden. Med andre Ord: Det er især Skildringen af Byen Vejen, og hvad dertil hører: „Trafiken“, „Haandværk og Industri“, „Handel og Penge“, „Det kommunale m. m.“, „Skolen og anden Oplysning“, „Kirke og Præster“ — der skildres her.

Forfatteren udtrykker det selv saaledes: „... Dette Bind indeholder egentlig fra først til sidst en Skildring af et halvt middelalderligt Bondesamfunds Forvandling til et moderne Industrisamfund, et ikke usædvanligt Syn, men meget udpræget i Vejen... Drevet frem af Udviklingen, i første Række Trafikomvæltningen, kommer den ene ny Ting efter den anden, ofte begyndt af dygtige og dristige Mænd. Men undertiden, ja oftest, er det omvendt, at disse sindige og gammeltdags indstillede Folk har meget ondt ved at tilpasse sig til de store Forandringer...“

Til Skildring af denne stærke Udvikling, der spænder over de sidste to, tre Menneskealdre, har der saavist ikke manglet Kildestof. Snarere har det vel været saaledes, at et overvældende Materiale har trængt sig paa og har krævet et sikkert Overblik og en kritisk Skelneevne til at udskille væsentligt og uvæsentligt.

Og selv om maaske dette Bind med størst Interesse vil læses af de, der har Tilknytning til By og Sogn, saa er der dog i Skildringen saa meget alment, der fængsler, saa ogsaa dette tredje Bind fuldtud fortjener Titelen: Et Stykke Kulturhistorie.

Netop: Alkærsigs Værk om Vejen Sogn er et Stykke Kulturhistorie gjort nærværende gennem Stedfæstning. Og et sognehistorisk Værk bygget op paa kulturhistorisk Grund, saa det rækker ud over den gængse Sogneskildring. —

Et fyldigt Billedstof fortæller sin Del af Historien og gir især dette tredje Bind en Tiltrækning mere.

S. Ff.

Jeppe Hejbøl: Ansager Sogns Historie.

Mange Steder i vort Amt er der en stærk og levende Interesse for Hjemstavnens Historie. Næppe mange Steder er den dog stærkere end i Ansager Sogn, hvilket bl. a. har givet sig Udslag i, at et stort Antal Ansagersognere er blevet trofaste Medlemmer af vort Samfund. Siden 1923 har et Udvalg arbejdet med Sognets Historie. Det var aabenbart Købmand H. P. Nissen, der var Sjælen i dette Foretagende. Efter hans Død stod Arbejdet en Tid i Stampe, indtil pens. Lærer Jeppe Hejbøl paatog sig Arbejdet med at skrive og udgive Ansager-Bogen med Bistand af Udvalget, der ved denne Lejlighed blev udvidet. Og det blev da H. P. Nissens Søn, Købmand P. I. Nissen, der blev Udvalgets Formand. Resultatet er blevet en stor og smuk Bog paa 344 Sider med en Vrimmel af Oplysninger om Sognet, navnlig fra de sidste halvandet Hundrede Aar. Hejbøl selv har skrevet den overvejende Part, men har haft god Nytte af Udvalgets og andres Optegnelser, blandt andre H. P. Nissens. Visse Afsnit fremtræder helt skrevet af andre, saaledes en indledende Oversigt af Johs. Hejbøl og andre Afsnit af Signe Kristensen, Povl Thomsen, John. H. Johnsen, J. Kristensen, Niels Hansen, R. Rasmussen og H. P. Rasmussen. En Del af det øvrige Materiale, Dokumenter og Breve, er gengivet i ubearbejdet Helhed. — Bogen har allerede været til megen Glæde i det historisk interesserede Sogn og videre ud, og den vil sikkert blive det endnu mere i Fremtiden.

28. Sept. fejrede Ho—Oksby Menigheder Oksby og Mosevraa Kirkers 50 Aars Jubilæum. Sognepræst J. Andreassen udsendte i den Anledning et Jubilæumsskrift: »*Danmarks sidste straatækte Kirke*«. En smuk og interessant lille Bog. De første Afsnit giver, væsentlig paa Grundlag af trykte Kilder, en Skildring af Ho-Oksby Kirker og Beboernes Livsforhold i gamle Dage, dernæst følger Skildringer af den straatækte Oksby Kirke og de nye Kirker i Oksby og Mosevraa, Biografier af Præster og Kirkesangere m. m. bygget paa utrykt Stof.

H. K. K.

Virksomheden.

For det forløbne Aar kan Samfundet notere en lille Fremgang, saa der nu er 22 livsvarige Medlemmer, 670 ordinære Medlemmer og 47 Subskribenter.

Vi takker for Tilskuddet fra Staten, Amtet og Varde Sparekasse. Og vi takker de Tillidsmænd og enkelte Medlemmer, der trofast virker for Tilgang af nye Medlemmer.

Aarsmødet afholdtes i Tistrup d. 19. Marts. Med Lærer Haahr, Tistrup, som Ordstyrer aflagde Formanden Salomon Frifelt Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar.

Beretningen godkendtes sammen med Sekretærens Beretning og Regnskab. Det vedtoges at overflytte Tillidsmændene Boghandler H. Nielsen, Ølgod, Husmand Anton Skov, Lund, og Forfatteren Søren Alkærsig, Brørup, til livsvarige Medlemmer som en Paaskønnelse for det store Arbejde, de har gjort for Foreningen. Til Bestyrelsen genvalgtes Lærer Nourup, Alslev, Forstander la Cour Pedersen, Skibelund, og Fåbrikant Kromann, Esbjerg. Ved det velbesøgte offentlige Møde holdt Biskop Scharling, Ribe, Foredrag om „Historisk Interesse og Historiens Betydning“ og Adjunkt C. Lindberg Nielsen, Esbjerg, om „Varde Aas Betydning gennem Tiderne“. Ved det paafølgende Kaffebord vekslede Taler og Sange.

Sommermødet afholdtes i Forbindelse med Rejsning af en

MINDESTEN PAA SKAST HERREDSTING.

Sammen med Dagbladet „Vestkysten“ havde Historisk Samfund indbudt til Cykleture til minderige Steder. Et af Maalene var Tinghøjene. Det gav Anledning til, at man besluttede at søge en Sten rejst paa Stedet, hvilket lykkedes ved stor Imødekommenhed fra mange Sider. Først og fremmest maa Samfundet takke Gaardejer Hans Andersen, Tudegaard, der har skænket Tingstedet, Tinghøjene og det omliggende Areal til Fredning, og som sammen med flere andre Beboere har udført et stort Arbejde med Planering. Vi takker dem alle. Ligeledes Murer K. Johansen, Skast, der har muret Fundamentet. Dernæst takker vi Lærer H. Sørensen, Lunde, der ikke blot har deltaget i Arbejdet, men ogsaa været dettes egentlige Leder. En særlig Tak skylder vi endvidere Forretningsfører T. Tobiassen og Kunstmaler Niels Holbak, Esbjerg. Ligeledes takker vi alle, der ved kontante Bidrag har gjort det muligt at rejse og afsløre Stenen:

Skast Sogneraad 80,00 Kr. Esbjerg Tovværksfabrik A/S 25,00. Forretningsfører T. Tobiassen, Esbjerg 20,00. Dansk Andels Smør-exportforretning, Esbjerg 20,00. Esbjerg Andels-Svineslagteri 20,00. J. Villemoes' Kulforretning A/S, Esbjerg 20,00. J. Lauritzens Kul-

forretning A/S, Esbjerg 20,00. L. E. Dujardin, Esbjerg 20,00. M. R. Jørgensen, Esbjerg 20,00. A. Bachmann, Fiskeexport, Esbjerg 20,00. A/S Rørkær-Christensen, København 20,00. A/S Eriksen & Christensen, Esbjerg 20,00. Bryndum Sparekasse 20,00. N. Jøker, Esbjerg 10,00. A/S Vestjysk Krystal Isværk, Esbjerg 20,00. Adolph Petersen, Esbjerg 20,00. Valsemøllen A/S, Esbjerg 20,00. Esbjerg Andelsmejeri 20,00. Lykke Thomsen, Esbjerg 20,00. De forenede Isværker, Esbjerg 10,00.

Mindestenen efter Afsløringen. I Forgrunden den ny Tingvej. Inskriptionen lyder: Skast Herreds Tingsted fra Arilds Tid til 1747 og Rettersted til 1805.

Ved Afsløringsfesten, der desværre ikke var begunstiget af Vejret, hvilket i nogen Grad indvirkede paa Besøget, holdt Forfatteren Salomon Frifelt en smuk og kraftig Tale. Ved det paafølgende Møde i Kors kroen talte Landsdommer la Cour, Viborg, om Jyske Lov og Lærer H. K. Kristensen om Skast Herreds Ting og Rettersted.

REGNSKAB FOR AARET 1941

	Kr.	Ø.		Kr.	Ø.
<i>Indtægt</i>			<i>Udgift</i>		
Kassebeholdning	4	56	Trykning af Aarborg 1941 Klicheér.....	1315	70
Medlemsbidrag og Subskription	2669	30	Papir til Aarborg 1942	385	77
Solgte Aarbøger og Sanghæfter	174	30	Aarbogens Udsendelse	408	01
Tilskud fra Staten	155	00	Forfatterhonorarer	468	00
— — Amtet	100	00	Løn til Redaktør, Kasserer og Sekretær ..	250	00
— — Varde Sparekasse	25	00	Historisk Fællesforening	45	15
— — til Rejsning af Herredssten ..	445	00	Aarsmøde og Bestyrelsesmøder.....	271	00
Renter.....		77	Danmarks Riges Breve	148	65
Underskud	398	49	Porto, Papir, Telefon.....	115	68
			Repræsentation	74	70
			Rejsning af Herredssten	483	20
			Andre Udgifter	6	56
			Balance...	3972	42

GRUNDFONDEN:

Grundfonden 1/1 1941	Kr. 1386 77
Indvundne Renter.....	— 52 46
Grundfonden 31/12 1941.....	Kr. 1439 23

Lunde Jyll., 24. Januar 1942

H. K. Kristensen

Ovenst. Regnskab er gennemset og sammenholdt med Bilagene, og intet fundet at bemærke. For Grundfondsbelebøet Kr. 1439,23 forel. Bankb.

Ribe, den 6. Februar 1942 P. Lerche Thomsen.

Esbjerg, den 28. Januar 1942. T. Tobiassen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Andst Kirke. Af J. Iversen.
2. Den middelalderlige Gravsten ved Andst Kirke. Af H. K. Kristensen.
3. Øster Horne Herreds Skolefundatser. Af S. Kristensen.
4. Stiftsprovst N. P. Frost. Af Aug. F. Schmidt.
5. Fra Hunderup Sogn. Af T. Tobiassen Kragelund.
6. Postvæsenet i Vejen Sogn. Af C. J. P. O. Sestoft.
7. Efterskrift. Af Kr. la Cour Pedersen.
8. Udskiftningen i Grindsted – Grene. Af A. Sørensen.
9. Brorsons Synodalmonita. Af Elle Jensen.
10. Ribe Slotsbanke. Af Chr. Axel Jensen.
11. Varde Mølle. Af H. K. Kristensen.
12. Krigsskadeserstatning. Af A. M. Ebbesen.
13. Mindeord (Dr. Marius Kristensen, Sognepræst H. G. A. Jørgensen.)
14. Litteratur om Ribe Amt.
15. Virksomheden.

Historisk Samfund for Ribe Amt har følgende Bestyrelse: Forfatteren *Salomon Frifelt*, Ølgod, Formand, Forstander *Kr. la Cour Pedersen*, Skibelund, Lærer *H. K. Kristensen*, Lunde Jyll., Kasserer og Sekretær, Fabrikant *N. M. Kromann*, Esbjerg, Lærer *H. P. H. Novrup*, Alslev, Højskolelærer cand. mag. *Roar Skovmand*, Askov, og Læge *H. Torbøl*, Skanderborg. Redaktionsudvalget er *Torbøl*, *la Cour Pedersen* og *Kristensen*.